

УДК 374

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.3/31.214086>**Лариса ВОРОНА,**

orcid.org/0000-0001-9878-6547

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри педагогіки

Луганського національного університету імені Тараса Шевченка
(Старобільськ, Луганська область, Україна) voronali@ukr.net

ПРАВОВІ АСПЕКТИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті дається оцінка сучасного стану українського національно-патріотичного виховання в системі поза-шкільної освіти, окреслюється мета, яка реалізується через такі виховні завдання: формування поваги до національного минулого України; шанобливе ставлення до Конституції України, Законів України, державної символіки; підвищення престижу військової служби, поваги до захисника країни як до героя; формування толерантного ставлення до інших народів, культур і традицій; утвердження гуманістичної моральності як базової основи громадянського суспільства; втілення кращих рис української ментальності – працелюбності, свободи, справедливості, доброти, чесності, бережного ставлення до природи; популяризація мовленнєвої культури. Через те, що на формування особистості дитини домінівним є вплив освітнього середовища, то її значна відповідальність у державі покладається на заклади освіти. Виховання національно-патріотичної свідомості особистості неможливе без педагогічно організованого соціуму, в якому створено психолого-педагогічні умови, що сприяють вихованню патріотизму. Одним з основних завдань закладів позашкільної освіти є створення освітнього середовища для національно-патріотичного виховання учнівської молоді. Позашкільна освіта має значні напрацювання методів і форм навчально-виховної, організаційно-масової роботи, які сприяють формуванню національно-патріотичної свідомості вихованців, їхнього ставлення до держави, мови, культури, національних традицій українського народу. Почуття патріотизму є найвищою та найсильнішою духовною силою людини, що спонукає її до активної життєвої позиції. А це на тепер вкрай важливо.

Також у статті визначаються принципи й напрями національно-патріотичного виховання в закладах поза-шкільної освіти, характеризуються основні чинники національно-патріотичного виховання учнівської молоді в сучасних умовах. Найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання виділено формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації.

Ключові слова: позашкільна освіта, заклади позашкільної освіти, виховання, національно-патріотичне виховання.

Larisa VORONA,

orcid.org/0000-0001-9878-6547

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of Pedagogy

Luhansk Taras Shevchenko National University

(Starobilsk, Luhansk region, Ukraine) voronali@ukr.net

LEGAL ASPECTS OF NATIONAL-PATRIOTIC EDUCATION IN EXTRACURRICULAR EDUCATION INSTITUTIONS

The article assesses the current state of Ukrainian national-patriotic education in the system of out-of-school education, outlines the goal, which is realized through the following educational tasks: formation of respect for the national past of Ukraine; respectful attitude to the Constitution of Ukraine, Laws of Ukraine, state symbols; increasing the prestige of military service, respect for the defender of the country as a hero; formation of a tolerant attitude to other peoples, cultures and traditions; affirmation of humanistic morality as the basic basis of civil society; embodiment of the best features of the Ukrainian mentality – diligence, freedom, justice, kindness, honesty, care for nature; popularization of speech culture. Since the influence of the educational environment is dominant on the formation of the child's personality, a significant responsibility in the state rests with educational institutions. Education of national-patriotic consciousness of the individual is impossible without a pedagogically organized society, which creates psychological and pedagogical conditions conducive to the education of patriotism. One of the main tasks of out-of-school educational institutions is to create an educational environment for national-patriotic education of student youth. Extracurricular education has a significant development of methods and forms of educational, organizational and mass work, which contribute to the formation of national and patriotic consciousness of students, their attitude to the state, language, culture, national traditions of the Ukrainian people. The feeling of patriotism is the highest and strongest spiritual force of a person, which motivates him to an active position in life. And this is extremely important today.

The article also defines the principles and directions of national-patriotic education in out-of-school education institutions, characterizes the main factors of national-patriotic education of student youth in modern conditions. The most important priority of national-patriotic education is the formation of the value attitude of the individual to the Ukrainian people, homeland, state, nation.

Key words: *out-of-school education, out-of-school education institutions, upbringing, national-patriotic upbringing.*

Постановка проблеми. На нинішньому етапі розвитку незалежної держави національно-патріотичне виховання учнівської молоді є провідним напрямком діяльності закладів загальної середньої освіти, як важливий фактор формування національної свідомості. На сьогоднішній день саме заклади позашкільної освіти є загальнодоступними закладами, що надають учням додаткові знання, формують вміння і навички за інтересами, задовольняють потреби учнів у творчій самореалізації, сприяють формуванню особистості майбутнього громадянина. Національно-патріотичне виховання учнівської молоді завжди було актуальним і важливим для закладів позашкільної освіти, саме позашкільна освіта створює сприятливі умови для здійснення виховного впливу на формування свідомості вихованців. Аналіз науково-педагогічних джерел дозволяє стверджувати, що національно-патріотичне виховання в закладах позашкільної освіти є актуальною проблемою, від розв'язання якої залежить майбутнє України.

Аналіз сучасних досліджень. Основи виховних процесів у закладах позашкільної освіти були розкриті в працях А. Макаренка, Г. Ващенко, В. Сухомлинського, К. Ушинського. В своїх працях вчені приділяли увагу вихованню у дітей патріотизму, любові до своєї землі і рідного краю, свого народу. Національно-патріотичне виховання, як основа формування свідомої особистості розглянуті О. Биковською, В. Вербицьким, Л. Тихенко, Г. Пустовітом, Т. Тищенко, І. Бехом.

Мета статті. Виділити основні форми роботи в напрямку національно-патріотичного виховання учнівської молоді в закладах позашкільної освіти, проаналізувати документи у сфері освітньої політики щодо національно-патріотичного виховання учнівської молоді на державному рівні.

Виклад основного матеріалу. На нинішньому етапі розвитку незалежної держави, її інтеграції в світовий та європейський простір визначаються основні напрями модернізації освітнього процесу, в основу яких покладено національну ідею, як важливий фактор формування національної свідомості, що забезпечує моральне, духовне становлення учнівської молоді, їх підготовку до активної, творчої, соціально значущої життєвої позиції. Виховання патріотизму актуальне не тільки для системи освіти, а й для держави в цілому та є першочерговим завданням

для українського суспільства. Саме зараз ми повертаємося до споконвічних цінностей: утвердження пошани та любові до Батьківщини, до краю де народився, родини, історії, духовності, культури, моральності, бережного ставлення до природних скарбів і національних надбань, традицій і звичаїв українського народу. Актуальність національно-патріотичного виховання учнівської молоді зумовлюється ситуацією, сучасними викликами, що стоять перед Україною і вимагають постійного вдосконалення цього процесу (Гавлітіна, 2006: 2).

Усвідомлення суспільством необхідності модернізації освітнього простору України вимагає від позашкільної освіти, як невіддільної частини цілісної системи освіти, що забезпечує розвиток, самореалізацію, професійне самовизначення та формування життєвої компетентності дітей та учнівської молоді, абсолютно нової якості надання освітніх послуг, нових підходів до виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості. Розвиток суспільства, сучасні потреби, запити дітей та їх батьків, що стосуються надання якісної позашкільної освіти ставлять перед позашкільними нові вимоги щодо оновлення технологій та методів виховної роботи, які мають бути спрямовані на залучення вихованців до різних видів діяльності та всебічному, гармонійному розвитку особистості. У сучасних умовах розбудови України позашкільна освіта має створювати передумови для формування національно свідомого громадянина, розвитку в дітей національних світоглядних позицій і патріотизму. Національно-патріотичне виховання в закладах позашкільної освіти є найважливішим аспектом роботи закладу, адже дитинство і юність – найблагодатніша пора для виховання почуття любові до Батьківщині. Національно-патріотичне виховання є невіддільним компонентом всього виховного процесу учнів. Як правило воно формується на історичних прикладах героїчного становлення Української державності, героїзмі та українських козаків та визвольного руху, досягнень у всіх галузях науки, техніки, культури та народного господарства. Мета національно-патріотичного виховання – це виховання свідомого й відповідального громадянина-патріота своєї країни, який дбає про високу духовність, фізичну досконалість, моральність, художньо-естетичну культуру, потреби та вміння жити в громадському суспільстві (Концепція національно-патріотичного виховання, 2009: 4).

Завдання закладів позашкільної освіти так побудувати виховну діяльність, щоб сама її організація, приклади видатних історичних постатей, авторитетних педагогів, середовище виховували дітей та молодь у душі патріотизму, глибокого розуміння історії свого народу, національної ідентичності, самобутності. Виконанню таких завдань сприяє гуманізація виховного процесу: співпраця педагогічних працівників закладу, вихованців та їх батьків, громадських організацій; упровадження інтерактивних методів; організація навчальної, пошукової, дослідницької діяльності; психолого-педагогічний супровід усіх видів діяльності вихованців; використання інформаційно-комунікаційних технологій. Якісними характеристиками такого процесу є добровільність дітей та учнівської молоді у визначенні напрямів їх навчальної, творчої, пізнавальної, інших видів діяльності; відповідність інтересам, бажанням і потребам, ідеалам і переконанням; створення умов для формування патріотичної свідомості вихованців, здатних виявляти національну гідність, успішно само реалізовуватися в соціумі як громадянин і носій української культури (Гавлітіна, 2006: 3).

Урахування зазначених завдань сприяло розробленню змісту виховної роботи, що зосереджена на дитині як вищій цінності, урахуванні її вікових та індивідуальних особливостей, спонуканні до самостійності в навчально-творчій діяльності та розумінні, стимулюванні свідомого ставлення до життєвих виборів. Тому виховна робота організовується як системний педагогічний процес, що передбачає забезпечення наступності напрямів та етапів виховної роботи на різних навчальних рівнях та охоплює всі сфери життєдіяльності дітей та учнівської молоді.

Аналіз наукової літератури, Концепції національно-патріотичного виховання, досвід педагогічної діяльності сприяв визначенню основних завдань національно-патріотичного виховання:

- створення психолого-педагогічних умов для творчої самореалізації, для розвитку здібностей та талантів вихованців закладів позашкільної освіти;
- сприяти успадкуванню надбань українського народу в галузі мистецтва, культури, спорту, політики;
- виховання національної свідомості, патріотичних почуттів, любові до Батьківщини, краю де народився та живеш, свого народу, держави;
- забезпечення розуміння, єдності, взаємоповаги поколінь;
- успадкування кращих рис українського народу (працелюбності, волелюбності, толерантності тощо);
- зміцнення фізичного, психічного й духовного здоров'я;

– формування естетичних потреб і почуттів, екологічної культури й високих моральних якостей (Концепція національно-патріотичного виховання, 2009: 4).

Для формування свідомої особистості, яка є справжнім патріотом, має активну громадянську та життєву позицію повинна бути реалізована комплексна система виховання: моральне виховання (формування високих моральних цінностей, позитивної моральної діяльності, засвоєння морально-людських норм і правил, розвитку моральних якостей, почуттів та навичок поведінки); громадське виховання (формування громадської позиції); національне виховання (формування системи поглядів, переконань, ідей покликаних формувати повагу до національних цінностей українського народу); патріотичне виховання (формування високої патріотичної свідомості, поваги до історії рідного краю, почуття любові до України, готовності до виконання громадських, конституційних обов'язків) (Про Стратегію національно-патріотичного виховання, 2019: 5).

Національно-патріотичне виховання – це цілеспрямований і свідомий процес організації і стимулювання активно-творчої діяльності підлітків, оволодіння ними знаннями про культурно-історичний досвід українського народу, формування в них ціннісного ставлення до Батьківщини, суспільства, самих себе й до праці. Найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання є формування загального ставлення вихованців до держави, українського народу, традицій та звичаїв (Програма українського патріотичного виховання, 2019: 6).

Національно-патріотичне виховання набуває характеру системної і цілеспрямованої діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, закладів освіти, організацій громадянського суспільства, громадян з формування у людини і громадянина високої національно-патріотичної свідомості, почуття відданості своїй Українській державі. В основу системи національно-патріотичного виховання покладено ідеї зміцнення української державності як консолідуючого чинника розвитку суспільства, формування патріотизму та утвердження національних цінностей.

Досвід державної політики впродовж усіх років незалежності України свідчить про необхідність приділення особливої уваги сфері національно-патріотичного виховання, що є невіддільною складовою частиною забезпечення національної безпеки України. Державна політика у сфері національно-патріотичного виховання потребує постійного удосконалення з урахуванням потреб і викликів, що стоять перед суспільством (Ворона, 2020: 1).

У зв'язку із цим актуальними на сучасному етапі стали такі потреби:

- провадження ефективного механізму формування та реалізації державної політики у сфері національно-патріотичного виховання;
 - формування національного мовно-культурного простору на основі утвердження державної мови, стійкості його ціннісної основи перед зовнішнім втручанням;
 - формування активної громадянської позиції, утвердження національної ідентичності громадян на основі духовних цінностей Українського народу, національної самобутності;
 - сприяння створенню, розвитку, підвищенню якості, а також популяризації україномовного культурно-інформаційного продукту та забезпеченню доступу до нього;
 - здійснення постійної комунікації з громадянським суспільством з питань національно-патріотичного виховання;
 - розвиток духовності й моральності в суспільстві, утвердження традиційних сімейних цінностей;
 - усунення впливів держави-агресора в інформаційній, освітній, культурній сферах України;
 - запобігання перетворенню інформаційного простору на поле маніпуляцій суспільною свідомістю, продукування ціннісної дезорієнтації;
 - гармонізація законодавства й управлінських практик у сфері формування громадянської позиції із законодавством та кращими практиками держав Європейського Союзу та держав-членів НАТО, зберігаючи в основі національні цінності й традиції;
 - впровадження єдиного методичного й термінологічного підходу до процесу національно-патріотичного виховання;
 - формування та впровадження єдиних стандартів щодо процесів, суб'єктів, їх компетенції та повноважень, якості діяльності у сфері національно-патріотичного виховання (Про Стратегія національно-патріотичного виховання, 2019: 5).
- Мета національно-патріотичного виховання реалізується через такі виховні завдання:
- формування поваги до національного минулого України;
 - шанобливе ставлення до Конституції України, Законів України, державної символіки;
 - підвищення престижу військової служби, поваги до захисника країни, як до героя;
 - формування толерантного ставлення до інших народів, культур і традицій;
 - утвердження гуманістичної моральності як базової основи громадянського суспільства;
 - втілення кращих рис української ментальності – працелюбності, свободи, справедливості,

доброті, чесності, бережного ставлення до природи; популяризація мовленнєвої культури (Гавлітіна, 2006: 3).

Національно-патріотичне виховання в умовах закладу позашкільної освіти це гнучка саморегулююча система, що оперативно реагує на національні, освітні, культурні, суспільні та інші потреби особистості, забезпечує соціальне і професійне його самовизначення, тобто здійснює активний вплив на формування молодих громадян-патріотів держави. Саме заклади позашкільної освіти, як загальнодоступні заклади для здобуття учнями додаткових знань, розвитку вмінь і навичок, створюють сприятливі умови для здійснення виховного впливу на формування свідомості учнівської молоді. Виховання цього напрямку є важливою ланкою освітнього процесу в позашкільлі, що спрямовується на залучення гуртківців до глибинних пластів національної культури і духовності, формування у дітей та молоді національних світоглядних позицій, ідей, поглядів і переконань на основі цінностей вітчизняної та світової науки і культури. Воно здійснюється на всіх етапах освітнього процесу в закладі, забезпечує всебічний розвиток, гармонійність і цілісність особистості, розвиток її здібностей та обдарованість. В сучасних умовах розвитку позашкільної освіти і виховання практична діяльність позашкільних навчальних закладів з національно-патріотичного виховання вимагає впровадження у діяльність закладів якісно нових методів і технологій національно-патріотичного виховання, які спрямовані на формування у дітей свідомого творчого ставлення до суспільних норм і національних цінностей (Vorona, 2020). Методи й прийоми роботи щодо національно-патріотичного виховання гуртківців дуже різноманітні. У сьогоденних умовах, перед керівником гуртка закладу позашкільної освіти постає немало задач, пов'язаних з вихованням патріотизму та формування національної свідомості у своїх вихованців. Вирішуючи завдання патріотичного виховання, кожен педагог будує свою роботу відповідно з місцевими умовами, напрямом роботи гуртка та особливостями дітей, враховуючи принципи диференційованого підходу до кожної дитини, максимальний облік його можливостей та інтересів; раціональне поєднання різних видів діяльності, адекватних за віком; дитячу активність тощо. Прийоми виховання – складова частина методу, що забезпечує застосування його в певних умовах. Головні прийоми, що сприяють формуванню національно-патріотичного виховання, це переконання, особистий приклад, інноваційна діяльність, яка характеризується новими чи адаптованими ідеями (Пустовіт, 2015: 7). Розбудова демократичної правової держави та громадянського суспільства у сучасних українських

реаліях, які визначаються, у першу чергу, військовою агресією проти нашої країни, безперечно, актуалізує вимогу інноваційності в патріотичному вихованні сучасної молоді.

Діяльність з національно-патріотичного виховання в закладах позашкільної освіти варто організувати за напрямками: громадсько-патріотичний, духовно-моральний, культурно-історичний, цивільно-правовий, військово-патріотичний, спортивно-патріотичний, культурно-патріотичний (Рис.1) (Концепція національно-патріотичного виховання, 2009:4).

Громадсько-патріотичний напрям передбачає формування розуміння громадянського обов'язку, ціннісного ставлення до національних інтересів України, засвоєнні цінностей демократичних суспільств, що відповідають намаганням побудувати громадянське суспільство.

Духовно-моральний напрям має на меті виховання поваги до старшого покоління, сім'ї, батьків, засвоєнні цінностей, на яких будується життя в родині, що сприяло б відродженню фундаментальної ролі родини у суспільстві, любові до Батьківщини й свого народу. Такий напрям реалізується в процесі вивчення українознавчих тем, народознавства, проведенні майстер-класів, волонтерської діяльності вихованців, пошукової роботи, збору краєзнавчих матеріалів, проведенні екскурсій та туристичних походів рідним краєм.

Цивільно-правовий напрям передбачає вивчення системи державного устрою та державного управління країною, виховання поваги до суверенітету, незалежності та цілісності України. Такий напрям передбачає роботу з формування ціннісного ставлення до національних інтересів України: бесіди про державну символіку, ознайомлення з життєвим та творчим шляхом визначних особистостей та діячів

держави; формування поваги до людини як до найбільшої цінності через основні державні закони; розвиток дитячого самоврядування, з метою створення умов для самореалізації вихованців, виховання відповідальності, активного залучення до участі в житті закладу.

Військово-патріотичний напрям передбачає виховання поваги до професії військового, вивчення історії становлення армії в країні, ознайомлення з військовими традиціями, бойовими подвигами земляків в роки війни. Для реалізації цього напрямку варто організувати зустрічі з ветеранами війни, учасниками АТО, волонтерами, військовим комісаром з метою формування позитивного ставлення Збройних Сил України, готовності до виконання військового обов'язку; проводити тематичні заходи присвячені героїчним подвигам українських воїнів у боротьбі за територіальну цілісність і незалежність України; проводити екскурсії місцями бойових дій Другої світової війни; вшановувати Меморіальні комплекси, пам'ятники, братські могили, алеї Героїв.

Спортивно-патріотичний напрям проводиться з метою розвитку фізичних, моральних, волевих якостей вихованців; виховання характеру, витривалості, стійкості, мужності, дисциплінованості через спорт; формування бажання служити Батьківщині та готовності до її захисту. Такий напрямок реалізується через організацію спортивних змагань, туристичних зборів, квестів, естафет, зустрічей з відомими спортсменами.

Культурно-патріотичний напрям спрямований на розвиток творчих здібностей вихованців – вивчення місцевого фольклору, усної народної творчості, ознайомлення зі звичаями та традиціями українського народу, вивчення українського народного мистецтва.

Найпоширенішими формами організації роботи з національно-патріотичного виховання є індиві-

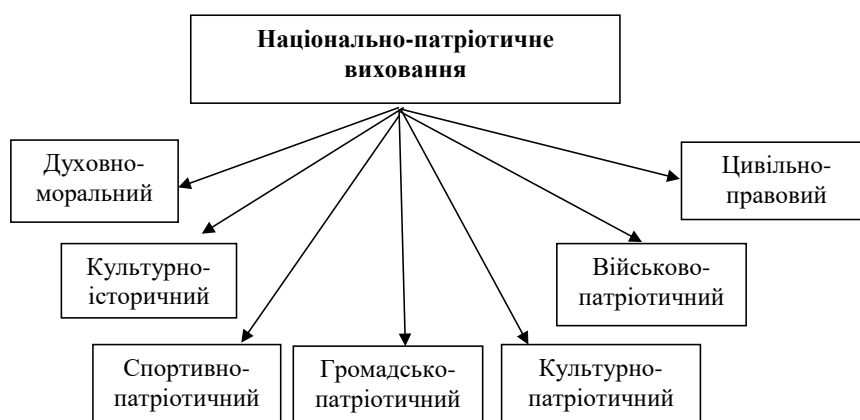

Рис. 1. Напрями національно-патріотичного виховання

дуальна, колективна чи групова, масова та наочна. Індивідуальна форма роботи в напрямку національно-патріотичного виховання обирається тоді, коли завдання доручається вихованцю: написання науково-дослідницької роботи, збір матеріалу до музею, участь у конференції. Колективну чи групову форму роботи використовують у роботі гуртка або клубу, об'єднанні де вихованці разом виконують завдання: вивчають традиції, обряди свого народу, ходять в походи, беруть участь в патріотичних заходах, проводять зустрічі. Масова форма роботи – це проведення родинних свят, фольклорно-етнографічних та краєзнавчих експедицій, конференцій, вечорів, флешмобів, створення книг. Наочні – створення на функціонування в закладах музеїв, кімнат бойової слави, виставки дитячої творчості, книжкові виставки, тематичні стенди (Програма українського патріотичного виховання, 2019: 6).

В процесі організації національно-патріотичного виховання в закладах позашкільної освіти варто дотримуватися таких принципів: гуманізації виховного процесу (педагог зосереджує увагу на особистості як найвищій цінності, враховує її вікові та індивідуальні особливості й можливості, спонукає до самостійності, створює умови для розвитку здібностей; гуманізація взаємин між педагогами та учнями, повага до особистості, виховання гуманної особистості); національної спрямованості (процес формування національної свідомості, який полягає у вихованні любові до Батьківщини, українського народу, гордості до приналежності корінного українського етносу, поважному ставленні до українських звичаїв, традицій, культури та їх відродження і використання, небайдужості до державотворчих процесів); самоактивності й саморегуляції (педагог формує у вихованців вміння не тільки аналізувати свої дії та вчинки, а й відповідати за них, здатність контролювати свої емоції, приймати рішення, поступово виробляє громадянську позицію особистості); природо відповідності (педагог враховує індивідуальні особливості розвитку кожного вихованця і направляє свою діяльність на їх вдосконалення); культуровідповідності (єдність вихованців з історією, культурою, мовою, народними традиціями та звичаями, яка забезпечує зв'язок поколінь, спрямований на формування загальної культури особистості, ґрунтується на набутому морально-етичному досвіді людства); полікультурності (інтегрованість української культури у європейський та світовий простір, створення для цього необхідних передумов: формування толерантного ставлення до культури, мистецтва, релігії інших народів; здатність сприймати українську культуру як невіддільну частину загальнолюдської культури); соціальної відповідності (виховний процес організо-

вується відповідно до ситуації, яка є в країні, використовуючи для цього необхідні методи, принципи, напрями національно-патріотичного виховання); суб'єкт-суб'єктної взаємодії (передбачає, що учасники освітнього процесу є рівноправними партнерами у процесі спілкування, мають право на відстоювання своєї точки зору, поважають думку кожного); цілісності (освітня діяльність є системним, послідовним та неперервним педагогічний процес, який спрямовано на гармонійний всебічний розвиток особистості); акмеологічний (орієнтації виховного процесу на вищі морально-духовні цінності, створення умов для досягнення вихованцями життєвого успіху, розвитку індивідуальних здібностей); особистісної орієнтації (кожна особистість є своєрідною і неповторною); творчої самодіяльності (формування у дітей відповідальності за своє життя, вміння приймати особисті рішення, і нести за них відповідальність, активно діяти, постійно самовдосконалюватися, адекватно реагувати на соціальні зміни в суспільстві); толерантності (формування у вихованців відкритості, доброзичливості, поваги до всіх і всього, що їх оточує, а також пошани до культури, мистецтва, релігії, вірувань інших народів); демократизації (усунення авторитарного стилю спілкування та виховання в цілому, визнання прав вихованців на свободу, розвиток здібностей, виховання індивідуальності); етнізації (наповнення виховання національним змістом, спрямованим на формування самосвідомості громадянина, виховання національної гідності, відчуття етнічної належності до свого народу); неперервності (нероздільність навчання і виховання, досягнення цілісності й наступності у вихованні); диференціації (врахування психічного, фізичного, соціального, духовного, інтелектуального розвитку вихованців); зв'язку виховання із життям та трудовою діяльністю (прищеплення поваги до праці, до професій, розвиток трудових навичок, підготовка до життя в умовах ринкових відносин); інтегративності (єдність педагогічних вимог позашкільного закладу, сім'ї, суспільства) (Концепція національно-патріотичного виховання, 2009: 4).

Результатом національно-патріотичного виховання учнівської молоді в закладах позашкільної освіти є сформованість у вихованців почуття патріотизму, національної свідомості, що проявляється особистістю в любові до свого народу, в повазі до українських традицій, у відчутті своєї належності до України, в усвідомленні спільності власної долі з долею Батьківщини, в досконалому опануванні українською мовою, в здатності захищати Україну.

Мету, завдання, зміст і напрями національно-патріотичного виховання учнівської молоді викладено у багатьох нормативно-правових документах

з питань освіти і виховання, прийнятих у зв'язку із суспільно-політичною ситуацією в Україні. Основними документами у сфері освітньої політики щодо національно-патріотичного виховання учнівської молоді на державному рівні є:

– Про затвердження плану заходів щодо посилення національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді, наказ Міністерства освіти і науки від 27 жовтня 2014 року № 1232;

– Методичні рекомендації з патріотичного виховання, лист Міністерства освіти і науки від 27 листопада 2014 року № 1/9-614;

– Методичні матеріали для використання у проведенні інформаційно-роз'яснювальної роботи серед населення та військовослужбовців щодо встановлення Дня захисника України, доручення Глави Адміністрації Президента України від 23 жовтня 2014 року № 02-01/3078;

– Про проведення Уроків мужності, лист Міністерства освіти і науки від 13 серпня 2014 року №1/9-412;

– Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах, наказ Міністерства освіти і науки від 16 червня 2015 року №641;

– Про схвалення Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, наказ Міністерства освіти і науки від 28 травня 2015 року № 585;

– Національна ідея в становленні громадянина-патріота, програмно-виховний компонент від 26 травня 2015 року;

– Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді від 26 травня 2015 року;

– Методичні рекомендації щодо засад діяльності музеїв історичного профілю дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних та професійно-технічних навчальних закладів, лист наказ Міністерства освіти і науки від 22 травня 2015 року №1/9-255;

– Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки, Указ Президента України від 13 жовтня 2015 року № 580/2015;

– Про вшанування подвигу учасників Революції гідності та увічнення пам'яті Героїв Небесної Сотні, Указ Президента України від 11 лютого 2015 року № 69/2015;

– Про затвердження Плану заходів Міністерства освіти і науки України щодо вшанування пам'яті Героїв Небесної Сотні, наказ Міністерства освіти і науки від 31 березня 2017 року № 519;

– Деякі питання дитячо-юнацького військово-патріотичного виховання, Постанова Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2018 року № 845;

– Про Стратегію національно-патріотичного виховання, Указ Президента України від 18 травня 2019 року № 286/2019 року;

– Про національно-патріотичне виховання у закладах освіти у 2019/2020 році, лист наказ Міністерства освіти і науки від 16 серпня 2019 року № 1/9-523.

Кожен заклад загальної середньої освіти, в тому числі й заклад позашкільної освіти, повинен стати для кожної дитини осередком становлення патріота України. Педагог, керівник гуртка повинен бути прикладом громадянина, який любить свою країну, свій народ, готовий самовіддано працювати на розбудову і зміцнення країни як суверенної, незалежної, демократичної, правової держави, забезпечувати її національну безпеку, сприяти єднанню українського народу та встановленню громадянського миру й злагоди в суспільстві.

Висновки. Одним з основних завдань закладів позашкільної освіти є створення освітнього середовища для національно-патріотичного виховання учнівської молоді. Позашкільна освіта має значні напрацювання методів і форм навчально-виховної, організаційно-масової роботи, які сприяють формуванню національно-патріотичної свідомості вихованців, їх ставлення до держави, мови, культури, національних традицій українського народу. Почуття патріотизму є найвищою та найсильнішою духовною силою людини, що спонукає її до активної життєвої позиції. А це натеper вкрай важливо.

Пріоритетними напрямками в роботі закладів позашкільної освіти для реалізації національно-патріотичного виховання мають бути: включення різнобічних спектрів проблематики національно-патріотичного виховання до навчальних програм, планів роботи закладів; покращення навчально-методичного забезпечення та матеріальної бази закладу, забезпечення керівників гуртків методичною літературою з національно-патріотичного виховання; залучення родин вихованців до участі у виховній роботі закладу; узагальнення і поширення педагогічного досвіду щодо національно-патріотичного виховання педагогів; створення музеїв, патріотичних куточків; систематичне використання елементів народної педагогіки, традицій національного виховання; організація постійно-діючих виставок дитячих робіт; налагодження конструктивної взаємодії закладів з громадськими організаціями учасників бойових дій, волонтерськими організаціями; взаємодія закладу та засобів масової інформації для широкого висвітлення кращого досвіду національно-патріотичного виховання; залучення до гурткової роботи учасників АТО – ООС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ворона Л. І. Роль закладів позашкільної освіти у формуванні національної ідентичності вихованців. *Національна ідентичність як проблема науки й освіти* : матеріали наук.-практ. конф., 12 березня 2020 р. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2020. С. 113–116.
2. Гавлітіна Т. М. Управління національно-патріотичним вихованням підлітків у позашкільному навчальному закладі в контексті адаптивних процесів. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2006. № 5. С. 29–34.
3. Гавлітіна Т. М. Організаційно-педагогічні умови національно-патріотичного виховання підлітків у позашкільному навчальному закладі. Педагогічний пошук. *Науково-методичний вісник Волинського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти*. 2006. №4 (52). С. 57–58.
4. Концепція національно-патріотичного виховання молоді : Наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту від 27 жовтня 2009 р. № 3754/981/538/49. *Бердянський державний педагогічний університет* : офіційний сайт. URL: <http://bdpu.org/upbringing-work/national-patriotic-education/> (дата звернення: 20.07.2020).
5. Про Стратегію національно-патріотичного виховання : Указ Президента України від 18 травня 2019 р № 286/2019 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019> (дата звернення: 10.07.2020).
6. Бех І. Д., Чорна К. І. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. Гірська школа Українських Карпат. 2015. № 12–13. С. 26–37. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua> (дата звернення: 20.07.2020).
7. Пустовіт Г. П. Патріотичне виховання дітей і молоді в позашкільних навчальних закладах: теоретико-прикладні конструктори. *Педагогіка і психологія*. 2015. С. 35–41.
8. Vorona L.I. Extracurricular education institutions in the process of national patriotic education of youth experience of the Poltava region. *Scientific Journal Virtus Issues*. № 40. January 2020. P. 80–83.

REFERENCES

1. Vorona L. I. (2020) Rol' zakladiv pozashkil'noyi osvity u formuvanni natsional'noyi identychnosti vykhovantsiv [The role of out-of-school education institutions in the formation of national identity of pupils]. Ukraine. National identity as a problem of science and education: materials of the scientific-practical conference (Kyiv, March 12, 2020). – Kyiv: Institute of Gifted Children of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, 2020 – 308 p., 113–116 p. [in Ukrainian].
2. Havlitina T. (2006) Upravlinnya natsionalno-patriotychnym vykhovannyam pidlitkiv u pozashkil'nomu navchal'nomu zakladi v konteksti adaptyvnykh protsesiv [Management of national-patriotic education of adolescents in out-of-school educational institution in the context of adaptive processes]. Ukraine. Dyrektor shkoly, litseyu, himnaziyi. 2006. № 5. P. 29–34. [in Ukrainian].
3. Havlitina T. (2006) Orhanizatsiyno-pedahohichni umovy natsionalno-patriotychnoho vykhovannya pidlitkiv u pozashkil'nomu navchal'nomu zakladi [Organizational and pedagogical conditions of national-patriotic education of adolescents in out-of-school educational institution]. Ukraine. Pedagogical search. Scientific and methodical bulletin of the Volyn regional institute of postgraduate pedagogical education. 2006. № 4 (52). P. 57–58. [in Ukrainian].
4. (2009) Kontseptsiya natsionalno-patriotychnoho vykhovannya molodi. Nakazom Ministerstva Ukrayiny u spravakh simyi, molodi ta sportu, Ministerstva osvity i nauky Ukrayiny, Ministerstva oborony Ukrayiny, Ministerstva kultury i turyzmu Ukrayiny vid 27 zhovtnya 2009 roku № 3754/981/538/49. [The concept of national-patriotic education of youth. Approved by the order of the Ministry of Family, Youth and Sports of Ukraine, the Ministry of Education and Science of Ukraine, the Ministry of Defense of Ukraine, the Ministry of Culture and Tourism of Ukraine dated October 27, 2009 № 3754/981/538/49.]. Ukraine. [Elektronnyy resurs] URL: <http://bdpu.org/upbringing-work/national-patriotic-education>. [in Ukrainian].
5. (2015) Pro stratehiyu natsionalno – patriotychnoho vykhovannya ditey ta molodi na 2016-2020 roky [On the strategy of national-patriotic education of children and youth for 2016-2020 pp.]. Ukraine [Elektronnyy resurs] URL: www.Zakon.rada.gov.ua/go/580/2015. [in Ukrainian].
6. (2016) Prohrama ukrayinskoho patriotychnoho vykhovannya ditey ta uchnivskoyi molodi [Program of Ukrainian patriotic education of children and students]: Ofitsiyyny sayt. Ukraine. [Elektronnyy resurs] URL : <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>. [in Ukrainian].
7. Pustovit H. P. (2015) Patriotychno vykhovannya ditey i molodi v pozashkilnykh navchalnykh zakladakh: teoretyko-prikladni konstruktory [Patriotic education of children and youth in out-of-school educational institutions: theoretical and applied designers]. Ukraine. Pedagogika i psikhologiya. 2015 rik. S. 35–41. [in Ukrainian].
8. Vorona L. I. (2020) Extracurricular education institutions in the process of national patriotic education of youth experience of the Poltava region. Ukraine. Scientific Journal Virtus Issues # 40 January 2020, p. 80–83. [in Ukrainian].